

بنیاد فیریه فواجه نصیر طوسی

آیین‌نامه نحوه اجرای احکام اعدام، رجم، صلب، قطع یا نقص عضو

موضوع تبصره یک ماده ۲۸ قانون تشکیل دادگاههای کیفری یک و دو

مصوب اردیبهشت ماه ۱۳۷۰ قوه قضائیه

فصل اول: در نحوه اجرای احکام اعدام، رجم و صلب

ماده ۱- در هر مورد که حکم اعدام، رجم و یا صلب، توسط دادگاه صادرکننده حکم، قطعی تشخیص گردد، رییس دادگاه، رونوشتی از حکم صادره را برای اجرا با تصریحات لازمه به دادستان حوزه مربوطه ابلاغ می‌کند. هرگاه اطلاعات مصرحه در حکم کافی نباشد، فتوکپی از صورت مجالس رسیدگی و محاکمه را نیز به ضمیمه آن ارسال می‌نماید.

تبصره ۱- چنانچه محکوم‌علیه، دادستان، و یا دادیار مجری حکم، نسبت به حکم تقاضای تجدیدنظر نمایند، اجرای آن تا اتخاذ تصمیم قضایی مرجع بررسی و نقض، متوقف می‌ماند.

تبصره ۲- در صورتی که رییس دیوان‌عالی کشور یا دادستان کل کشور در مقام اعمال اختیار مذکور در ماده ۳۵ قانون تشکیل دادگاههای کیفری یک و دو، حکم صادره را ولو این که در مقام تجدیدنظر صادر شده باشد، قابل تجدیدنظر تشخیص دهند اجرای حکم تا رسیدگی بعدی متوقف می‌ماند.

تبصره ۳- چنانچه محکوم‌علیه در فاصله صدور حکم لازم‌الاجرا و اجرای آن درخواست عفو نماید، اجرای حکم تا اعلام نتیجه از طرف کمیسیون فوق‌العاده عفو و بخشودگی به تاخیر خواهد افتاد.

ماده ۲- دادستان هر محل پس از وصول حکم قطعی و صدور دستور اجرای آن توسط دادگاه صادرکننده حکم با رعایت مفاد تبصره‌های فوق مکلف به اجرای حکم بوده و درباره نحوه اجرای آن دستورات لازم را داده و در صحت اجرا، عدم تعویق و تعطیل آن نظارت خواهد کرد.

ماده ۳- هرگاه محکوم زن حامله بوده یا تازه وضع حمل کرده باشد، اجرای حکم تا سه ماه بعد از وضع حمل به تعویق می‌افتد.

تبصره - در مورد زنانی که اطفال رضیع خود را شیر می‌دهند، چنانچه به تجویز پزشک و تایید قاضی صادرکننده حکم یا دادستان کل، اجرای مجازات موجب لطمه به سلامتی طفل به سبب قطع شیر مادر باشد، اجرای مجازاتهای فوق تا رسیدن طفل به سن دو سالگی به تعویق خواهد افتاد.

ماده ۴- در مورد محکوم علیه مریض، چنانچه طبق نظر و تجویز پزشک و تایید قاضی صادر کننده حکم یا دادستان کل، مرض وی مانع از اجرای مجازات باشد اجرای حکم تا رفع مانع به تاخیر می افتد.

ماده ۵- دادستان مجری حکم، حداقل ۴۸ ساعت قبل از زمان اجرای حکم، مراتب را به مراجع و اشخاص ذیل اطلاع می دهد:

الف - رییس نیروهای انتظامی محل یا نماینده وی برای برقراری و حفظ نظم در محل اجرای حکم (در صورتی که محل اجرای حکم خارج از محوطه زندان باشد).

ب - رییس اداره زندان برای تهیه مقدمات اجرای حکم و حفظ نظم در داخل محوطه زندان.

ج - پزشک قانونی یا پزشک معتمد (اگر در محل، پزشک قانونی نباشد) برای معاینه محکوم و اعلام نظر راجع به وضعیت جسمانی وی.

د - یکی از روحانیون برای انجام تشریفات دینی و مذهبی، اگر محکوم پیرو یکی از ادیان رسمی شناخته شده باشد، روحانی همان دین چنانچه در محل موجود باشد، دعوت می گردد.

ه - منشی دادگاه، برای قرائت حکم قبل از اجرا.

و - وکیل محکوم علیه و اولیای دم مقتول.

ز - پلیس قضایی یا مسوول اجرای احکام دادگاه برای اعزام مأمورین جهت همکاری در تهیه مقدمات اجرای حکم.

تبصره - در موارد مصرحه در قانون که حضور حاکم شرع الزامی است دادستان مراتب را به وی نیز اطلاع خواهد داد.

ماده ۶- قبل از اجرای حکم، دادستان و پزشک قانونی (یا پزشک معتمد) به محبس محکوم رفته و پزشک او را معاینه و اعلام نظر می نماید. در صورتی که از نظر جسمی مانعی برای اجرای حکم نباشد، دادستان به محکوم اطلاع می دهد چنانچه تقاضای ملاقات اشخاصی را دارد، اظهار نماید و در صورت تقاضای ملاقات، دستور احضار آنان را می دهد مشروط بر این که قبول تقاضا موجب تاخیر اجرای حکم نشود.

ماده ۷- پس از حضور فرد یا افراد مورد تقاضا، رییس زندان یا نماینده وی ترتیب ملاقات محکوم با آنان را می دهد. محکوم حق دارد هرگونه مطلبی را در حضور دادستان یا بدون حضور وی به ملاقات کنندگان کتبا یا شفاهاً اظهار کند. فقط رییس زندان یا نماینده وی باید در حین بیان اظهارات حاضر باشد. در صورت ضرورت از یک نفر مترجم نیز استفاده خواهد شد.

ماده ۸- مأمورین انتظامی یا زندان، مکتوبات و وصایای محکوم را پس از ملاحظه دادستان و اعلام بلا مانع بودن آن، بدون تاخیر به مقصدی که محکوم تعیین کرده است، می رسانند.

ماده ۹- قبل از خروج محکوم از زندان آداب مذهبی لازم بر طبق مقررات دین و مذهب محکوم به عمل خواهد آمد.

ماده ۱۰- اجرای حکم با حضور دادستان، رییس زندان، رییس نیروهای انتظامی یا نماینده او و منشی دادگاه و سایر افرادی که حق حضور دارند، در محل مخصوص در زندان و یا محل دیگری که در حکم معین گردیده، به عمل می آید.

ماده ۱۱ - در مواردی که محکوم را برای اجرای حکم از زندان خارج می‌کنند، صورت مجلس تهیه و به امضای دادستان، رییس زندان، پزشک حاضر در محل، منشی دادگاه و رییس نیروهای انتظامی یا نماینده وی می‌رسد. رییس زندان هویت زندانی را از حیث تطبیق مشخصات وی با آنچه در حکم دادگاه آمده تایید و ذیل آن را امضا خواهد کرد.

ماده ۱۲ - قبل از اجرای حکم، اگر محکوم خوردنی یا آشامیدنی تقاضا کند، مامورین مکلفند برای او تهیه نمایند مگر این که تقاضای مشارالیه فقط برای تاخیر اجرای حکم باشد (تشخیص این امر با دادستان است).

ماده ۱۳ - موقع اجرای حکم، اول طلوع آفتاب خواهد بود مگر این که دادگاه دستور خاصی را صادر کرده باشد.

ماده ۱۴ - تأمین امنیت محل اجرای حکم در خارج از محوطه زندان به عهده نیروهای انتظامی است.

ماده ۱۵ - قبل از اجرای حکم اعدام یا صلب، باید چوبه دار یا صلیب و طناب و سایر آلات و ادوات اجرا معاینه و از صحت استحکام آنها اطمینان حاصل شده و در مورد اجرای حکم رجم، توجه شود که مقدمات اجرای حکم بر طبق ضوابط شرعی و قانونی فراهم شده باشد.

ماده ۱۶ - پس از انجام تشریفات فوق، زندانی تحت الحفظ به پای چوبه دار یا صلیب یا محل اجرای حد رجم آورده می‌شود. سپس با اجازه دادستان، منشی دادگاه حکم را با صدای بلند قرائت می‌کند و پس از آن بلافاصله به دستور دادستان، حکم طبق مفاد رای و توسط مامورین اجرا می‌شود.

ماده ۱۷ - کلیه عملیات اجرایی باید با کمال آرامش و بدون خشونت انجام شود.

ماده ۱۸ - محکوم به اعدام چنانچه در حکم ترتیب خاصی مقرر نشده باشد، به دار کشیده می‌شود و به مدت یک ساعت در بالای دار می‌ماند مگر این که اطمینان به مرگ وی حاصل شود. سپس از دار به پایین آورده می‌شود.

ماده ۱۹ - پس از معاینه جسد و اطمینان از مرگ چنانچه کسان محکوم جسد را مطالبه نمایند به تشخیص و دستور دادستان، تسلیم آنان می‌شود و الاً بر طبق مراسم معموله دفن خواهد شد. در این صورت کلیه مخارج، به عهده دولت خواهد بود.

ماده ۲۰ - از اجرای حکم، صورت مجلس تهیه شده و به امضای افراد مذکور در ماده ۱۰ می‌رسد و در پرونده مربوطه ضبط می‌گردد.

ماده ۲۱ - از مراسم اجرای حکم توسط مسئولین زندان یا مامورین انتظامی (حسب مورد) عکس برداری شده و عکسها در پرونده محکوم بایگانی می‌شود. خیر اجرای حکم با ذکر نوع جرم و خلاصه رای دادگاه در روزنامه‌ها منتشر می‌گردد. در موارد استثنایی که به تشخیص ریاست قوه قضاییه مصالحی ایجاب کند عکس محکوم در حال اجرای حکم توسط رسانه‌های گروهی برای اطلاع عمومی انتشار می‌یابد.

ماده ۲۲ - در صورتی که بنا به جهاتی حضور تماشاچی یا طبقات و افراد خاصی در محل اجرای حکم به مصلحت نباشد، به دستور دادستان مامورین انتظامی از ورود آنان به محل جلوگیری می‌نمایند.

ماده ۲۳ - قبل از اجرای حکم رجم، به محکوم دستور داده می‌شود تا با آب سدر و کافور خالص، به ترتیب غسل نماید سپس به همان کیفیت و با رعایت سایر شرایط شرعی و قانونی، اجرای حد می‌گردد.

ماده ۲۴ - پس از اجرای حکم رجم و مرگ محکوم، جسد را از چاله خارج نموده، مراسم نماز میت را به جا می آورند و بدون غسل مجدد با همان کفن، دفن می نمایند و چنانچه محکوم قبل از اجرای حد غسل نکرده باشد، با انجام تشریفات غسل، کفن و دفن می شود.

تبصره - در صورتی که مراسم رجم در حالت پوشش کفن انجام شده باشد، تعویض کفن آلوده به خون ضروری نیست.

ماده ۲۵ - در اجرای حد صلب، محکوم را به چوبه دار که شبیه صلیب تهیه شده است در حالتی که پشت به صلیب و روی به قبله بوده و پاهایش مقداری از زمین فاصله داشته باشد آویزان کرده دستهای وی را به دو چوب افقی و پاهایش را عمودی می بندند و به مدت سه روز به همان حال رها می کنند.

ماده ۲۶ - پس از انقضای سه روز او را از چوبه دار پایین می آورند و اگر فوت کرده باشد پس از انجام مراسم مذهبی دفن والا رها می کنند.

تبصره - چنانچه فوت مصلوب زودتر از سه روز محرز گردد، پایین آوردن جسد برای انجام مراسم مذهبی و کفن و دفن قبل از انقضای سه روز بلامانع است.

فصل دهم: در نحوه اجرای احکام قطع یا نقص عضو

ماده ۲۷ - در قصاص عضو علاوه بر رعایت شرایط و ضوابط مقرر در ماده ۵۸ به بعد قانون حدود و قصاص، حضور پزشک به منظور تشخیص و اجرای مفاد مواد ۶۲ و ۶۳ و ۶۵ و ۶۸ قانون مذکور، ضروری است. هرگاه دادستان پس از کسب نظر پزشک، اجرای حکم را به کیفیت و میزان معینه غیر مقدور یافت، با خودداری از اجرای حکم پرونده را برای تعیین تکلیف به دادگاه صادرکننده حکم ارسال می دارد.

ماده ۲۸ - اجرای قصاص عضو نسبت به محکومین بیمار با خوف صدمه اضافی برای بیماری وی تارفع خوف به تعویق می افتد. تشخیص این امر به عهده پزشک قانونی یا پزشک معتمد منتخب از سوی دادستان خواهد بود. چنانچه به سبب مادام العمر تشخیص شدن این امر، امکان اجرای قصاص نباشد، به پیشنهاد دادستان و حکم دادگاه، تبدیل به دیه خواهد شد.

تبصره - در کلیه مواردی که مسئولیتی به عهده دادستان مقرر گردیده است، در غیاب وی یکی از دادیاران وظایف محوله را انجام خواهد داد.